

HOFMANOVA TETKA

Kada se sni usiju do providna, blještava užarenja, tada se njihove lijepe, no unatoč toga i pomalo grozomorne, slike rasipaju poput rasprsnute staklene ploče. U taj čas budim se i ja, gledajući ne vrebala li odnekuda na mene ta grozna, gavranolika žena, Hofmanova tetka. Ona i ja živimo u pojasu tame koji uokviruju debeli gotski bedemi, a do našeg prebivališta ne može doprijeti nitko osim Hofmana, koji u ovo muklo područje zaborava doputuje slijedeći neku magičnu vertikalu sna, majoj i vašeg sna. Teško i gotovo nemoguće je sve to objasniti, jer moje riječi slijede tek neku trulu, osipajuću igru nerazbirivih pojmova. Osim toga, ne kažu ljudi zalud da sam nerazuman fantast koji posjeduje svoj plan zbilje i da mi je pamet ne mnogo bistrija od one u slinava djeteta, iako mi je već podosta godina.

Hofmanova je tetka na smrt bolesna, otiču joj udovi i poprimaju oblik kvrgave hrastove kore, krumpirovih gomoljika, vijugavih spletova ružnih čvorića, suši joj se i truni koža i visi u velikim krpama klatareći se nehajno naokolo njezina rašljasta tijela. No najgora od svega su njezina sumanuta stanja u kojima, kako priča kasnije, doseže najudaljenije regione mitske pravijesti; u ekstazi tada skida svoju nimalo jeftinu odoru, zabija šilo u pupak, razgovara s vranama, opći sa psima, no ipak i u tim najtežim časovima, kojima sam ljubopitljivi promatrač, ostaje svjesna svoje boljke i jedinog lijeka kojeg ne posjeduje nitko drugi nego ja. A taj je lijek jedan ljubičasti kamen, čarobnih svojstava kojeg ću za vas nazvati talismanom, budući je njegovo pravo ime uhu toliko rogovatno, da ga ne valja ni izustiti. Još ni sam nisam na čistu hoću li vam odati tajno mjesto gdje skrivam talisman. Eto, sada sam vam mogao reći, no eto, nailazi ona, nailazi Hofmanova tetka i tko zna ne bi li me mogla čuti kako izričem tajnu; uostalom možda biste me baš vi izdali...

Hofmanova je tetka hirovita, zasigurno je to posljedica njene neizmjerne želje da dozna gdje ja to krijem talisman, tuče me i muči, a zatim lijepim riječima i samokažnjavanjem nastoji iz mojih usta izvući tajnu, tajnu o talismanu. Eto, upravo mi prilazi s leđa i gura u moja njedra punu šaku podivljalih osa, koje bijesno zarivaju svoje mačeve u moju kožu. Slatki bol klizi mi leđima i ubodi odjekuju negdje duboko u moždanoj kori. Neka vas ne podilazi jeza, ja sam se, naime, već toliko navikao na tu našu igru iznudiavanja i zatajivanja, da mi ona pruža tek radost, veselje, možda čak i ono što bi pretenciozniji nazvali smislom života. Kako je s Hofmanovom tetkom, ja to ne znam, ali mi se čini da ona više ne misli toliko na svoju užasnu bolest, te da zajedno sa mnom uživa u zajedničkoj igri. Eto, tako je kod nas u tmni gdje nije bilo prabljeska božjeg i gdje su sve one cjelovite, zbijene ideje ostale zatvorene u mraku i ne pokušavši da se otjelotvore.

Tmna stvarnosti iziskuje svijetlost priče, jer naracija jest baš onaj tanani bljesak koji riješava sve obilje značenja njegove prirodne nekonzistentnosti. Takav je bljesak vjerojatno podijelio i sam košmar pakla i devet krugova, te ga tako podastro radoznalosti oka. I pomislivši sve to, vi već očekujete da se na stranici ukaže vrutak iz kojeg će, odjeveni u riječi, pokuljati odgovori na pitanja koja još niste stigli ni izustiti. Stoga dalje, dalje u mrak!

Tko li je Hofman? zapitati ćete vi. Ta to je i najzanimljivije u čitavoj priči, ta zbog toga sam se i usudio ispričati je, unatoč njene prividne nekoherentnosti i sveopćih nedostatnosti. Naravno, Hofman je nečak spomenute gavranolike gospe, no on ne postoji, postoje naime samo njegova tumačenja i njihov žarki odslik u predjelima mojih snova. Postoje, dakle, tri tumačenja o (nazovi) egzistentnosti Hofmanovoj, jedno je folklorno, drugo alegorijsko, a treće groteskno.

A. Folklorno tumačenje Hofmana

Prema ovoj varijanti začetoj u tropskim regionima mojega sna i njegovim lomnim slikama, Hofman je šumski duh nepoznata nam oblika, jer okoliš u kojem se pojavljuje (lelujave silhuate stabala, idilične vrbe koje se povijaju ponad dubokih bará što vriju žabama, gustih mahovina i guštica) dobrano zastire pravi njegov lik, te nam se često doimlje da je poput žira, hrastova nametnika, smeđe šojke ili takav nekakav...

B. Alegorijsko tumačenje Hofmana

O ovom tumačenju dostatno je kazati da je Hofman đavo (pali andeo grbave hrptenjače) trećeg reda i tu nam se on javlja kao neumorni tumač apokalipse. Dalje raščlanjivanje ovog tumačenja gubi se u neprohodnoj šumi simbola, zamršenih matematičkim izvodima, paralelnosti ideja i njihovim idealnim geometrijskim sukladnicama...

G. Groteskno tumačenje Hofmana

Razdraganost i raspojasanost obuzmu me kada mi se Hofman pričini u ovom vidu, jer tada je on dionizijski raspaljen patuljak enormno razvijena penis (falosa kojeg isukanog i ustobočenog navijek nosi pred sobom. Da bi slika bila još smiješnija i većma groteskna, podno tog mrvkog, nabrekliog penis naziru se smiješno malena, upravo patuljasta muda u žbunju rijetkih stidnih dlačica. Svi ovsrni sni bude u meni ždrijepca koji drijema i svakom zdravom mužjaku, pa dok me, onako uspaljena, Hofmanova tetka pokušava gurnuti u bunar ili slomiti mi ruku (eda bi joj odao skrovnšte u kojem čuvam talisman) pokušavam joj, prema Hofmanovoj preporuci, zavući prst u staračku sparšenu vaginu.

narodno pozorište, beograd
ž. komanun: »petinova«

To su, eto, supozicije o Hofmanu koje ga, ako nikako drugačije, a ono barem aproksimativno, približuju modernom sanjaču raspaljene mašte i krhkih slika.

No sada se treba skloniti jer dolazi Hofmanova tetka, osmijeh joj igra na licu, smislila je znači novu zamku. Ostavite me stoga nasamo s njom, a vi se sakrijte u onu malu sušionicu i promatrajte našu igru.

»Hoćeš li mi dati talisman?«, pita ona i svlači svoju odoru hotēći me namamiti prokušanim sredstvom — golim ženskim mesom. Pupak joj je sav ranjav (krastav od onih silnih uboda šilom. Kako li je samo preživjela toliko proljevanje krvi, tā nikog nije bilo da joj poveže trbuh, a ja, ne samo da joj nisam pomogao, već sam je onako onesviještenu tukao cokulom po leđima i steginama. Uzdržavam se kao svaki pravi muškarac premda su mi već pedeset i tri godine, a nju to dovodi do bjesnila, koje povećava i činjenica da joj komad gubave, oljuštene kože neprestano pada preko venerina brijega (ako se to uopće može okrstiti ovim mitskim nazivom), pa njezino najzamamnije mjesto ostaje skriveno pogledu. Kada bih sada i želio kazati gdje je talisman, tj. odati tajnu koja nas sve veže na okupu u ovoj pratmini, ne bih mogao, jer prečesto i sam zaboravam na koje sam mjesto prethodne večeri sakrio taj dragocjeni predmet. Umjesto toga, po vlastitu nahodanju padam u nesvjest i ne dižem se nekoliko dana. Nakon toga otvaram oči, ležim na kamenu a kiša mi ispire slane suze koje sam isplakao za sve vrijeme nesvjestice. Potom ponovo padam u san, to mjesto, taj prostor koji jedini posjeduje gustoću zbilje i gle! — preda mnom je Hofman, davo trećeg reda okruženi mirisom dima i sušenog voća. I već zbori:

HOFMAN (govorenje apokalipse) — dodatak za glasno čitanje...

Potom sam imao i ovo viđenje: Bijeli oblak i »na oblaku« opazih nekoga (slična Sinu Čovječjem) kako sjedi sa zlatnom krunom na glavi i ostrim srpom u ruci. Uto neki drugi anđeo izađe iz hrama i povika jakim glasom onomu što je sjedio na oblaku:

»Pošalji svoj srp i žanji, jer je došlo vrijeme da se žanje; dozrela je žetva na zemlji!« Tada onaj koji je sjedio na oblaku baci na zemlju svoj srp, i bi požnjevena zemlja. Uto neki drugi anđeo izađe iz nebeskog hrama; i on je imao oštar srp. Zatim neki drugi anđeo — nadglednik vatre na žrtveniku — dođe od žrtvenika i povika jakim glasom onomu koji je imao oštri srp: »Pošalji svoj oštri srp i trgaj grozdove u zemaljskom vinogradu, jer mu je grožđe zrelo!« Tad anđeo baci na zemlju svoj srp i obra zemaljski trs i sasu grožđe u veliki tijesak Božjega gnjeva. Grožđe u tijesku bi zgnječeno izvan grada i iz tijeska se razli krv konjima do uzda u širinu od tisuću i šest stotina stadija.

»Sve je to lijepo«, kažem tad Hofmanu, naravno u snu svome, »no koje je opravdanje da tu priču smještaš u moj san?«

»Svaka je priča u snu analogna tom istom snu, koji joj je, ne samo komentar, već i kontekst«, odgovara mi Hofman i već zamiče u san nekog drugog, meni nepoznatog, sanjača. I tad zgrožen vidim sebe sveg crvenog u žitu, potom pak u vinogradu, a onda Hofmanovu tetku razapetu kao strašilo koje čuva trsje od čvoraka. Tā san je tek zrcalo, ploha koja odbija tačno i nepogrešivo svaki naš gest, svaku emanaciju naše jadne svijesti koja tinja u pratmini, mislim i budim se zaboravljajući da postoje i oni sretniji snovi u kojima razgaljeni Hofman cupka, poskakuje i prduca s onim mitskim, balvanastim falosom uzdignutim pravo prema nebu.

Želio sam sve ovo oslikati bojama i kistom na velikim ravnim plohama, pretočiti tako iskustveni (ne metafizički) dio naše neminovne veze na velike freske prostore, možda u nekoliko tematski vezanih triptiha: (1) Folklorni Hofman, (2) [ALEGORIJSKI Hofman] i (3) Groteskni (!) Hofman. No, čitav se naum slomio pri spoznaji o plošnosti freske zbog koje bi ona snovna vertikala morala izostati iz moje priče, na ovaj način ispričane. Zato sam se oslonio na riječ, na posredovanu priču koju ona iskazuje: (i kako će se kasnije otkriti, odvodi je u, nama neuhvatljivu, iracionalnost).

Potom mi Hofman, u nekom drugom snu, savjetuje kako bi njegovoj tetki bilo potrebno malo (barem trun) one muške ljubavi, kako čeznutljive, emotivne, tako i znojne, uspaljene, fiziološke. Ja joj sve to govorim, a ona me sluša pažljivo, prem nekoć nije htjela da joj se obraća do li na grčkom ili latinskom. Zatim se nježno primamo i šapućemo si meke, golublje riječi, našto ja mazim i pipkam sve krivine, meandre, izrasline i izbočine njezinog bolesnog tijela, nastojeći da niti jednom riječi ne spomenem nesnosni smrad koji se širi svuda u njezinoj blizini, vjerojatno s neispranih ranā. O, da nas u tom trenu vidite, kazali biste: eto prave ljubavi, eto dvoje staraca koji zaboravljaju na svu onu ironiju kojom je danas obmotana uspomena njihove davne, nepresahle ljubavi! (op. pjesna.) No, nije tome tako, zaboravljate na svu podlost našu, na zmijsku prijetvornost naše prirode, jer čitava naša igra ponovo je igra oko talismana koji ja ne dam (dakako, po prečutnu sporazumu), a koji ona želi za svoje izlječenje.

Vi se sada sve manje i manje snalazite u ovom košmaru, koji sadržava tek jedan nivo reda, a taj je red teksta, konvencija priče. Zašto je to tako? Priča nije ništa drugo nego uvjetni znak kruga, neprestano bježi nekamo ispod teksta kojeg, ushićeni činjenicom »da govorite u svijetu«, ispisujete. Ispišete rečenicu, a njezin je smisao već negdje daleko van vremena priče, bježi i pokušava uhvatiti svoje počelo. Doista, priča je znak kruga, koji se i bez vaše volje zatvara. Iz ne osobito pogodnih uvjeta

pratmine pokušavao sam ovladati njome (pričom), uvlačeći i sebe i vas u nju. Bezuspješno, uzalud! Posljednji pokušaj učinih želeći kazati nešto o sebi, pa napisah slijedeće uzaludne, potpuno propale retke:

(Želio sam vam kazati nešto o sebi, jer vi ste ljubopitljivi, radoznali, pa stalno očekujete da se riječi oblikuju u rijeku koja, iako krivudava i račva se, ipak teče — no to je nemoguće. Naime, ja ne znam od koga sam rođen, kao ni vi — tā svi smo mi kopilad. Gdje sam rođen? Nigdje, kao ni vi — ne postoje ni domovine ni rodni gradovi. U kojem vremenu živim? U svojem, kao i vi, a to nije vrijeme, to je tek tren. I na kraju kojem sam prostoru dodijeljen? Niti jednom, tā prostor niti ne postoji! Eto, zato o sebi ništa ne mogu kazati, kao što ništa ne mogu ni vidjeti, ni začuti, ni misliti. Želeo sam oživiti svoju priču zanimljivim umetkom od svjetonazorima Hofmanovim, no u pravom se trenutku sjetih da su mi oni poznati tek iz njegovih riječi, a one ne slijede misao, već se jadno računaju sasvim na drugu / krivu stranu. Što da još kažem o sebi, Hofmanovoj tetki, Hofmanu i talismanu, priča je iscrpljena samim tim što je započela, jer priče o životima ne postoje, kao što ni životi ne postoje već samo neki blijedi motivi koji ih objedinjuju u vidljiv, ali nesuvisli čvor.)

Kraj ove priče isključivo je kondicionalan, jer vrvi onim nesigurnim »kad bi« i »ako bi«, međutim, on je najpouzdaniji od sveg do sada napisanog isključivo zbog toga što je kondicional jedini pravi operativni znak naracije koja za svoju podlogu ima nepomućenu gustoću zbilje. Osim toga, kraj priče obuzet je isključivo njenim materijalom, njenim sadržajem, a ne formom i tehnikom, što znači da se nigdje ne naziru prljavi prsti pripovjedačevi.

Kondicionalni kraj priče

Kad bi se ova pratmina ispunila kakvom uistinu neobičnom promjenom, kakve su promjene koje isto tako kondicionalno zamišlja apostol Ivan u Apokalipsi, možda bi se unutar naše čarobne veze: ja—Hofmanova tetka—Hofman—talisman desio kakav kvalitativan raskid ili razlabavljenje. Ako bi se npr. unutar naših gotskih bedema pojavili rojevi osa, leptira, stršljena, skakavaca (apokaliptične su promjene često entomološkoga karaktera) ili kakav srp udario po našem [vinogradu/žetvi] možda bi se i [ja]—[uvjetni naziv za posrednog pripovjedača] preselio u neku novu n-dimenziju. Ne znam koji bi tom razlog morao biti, možda bi se sve to imalo dogoditi po smrti Hofmanove tetke ili možda po mojoj vlastitoj? Kad bi se kojim slučajem zdrobio ili izgubio talisman, sigurno bi moralo doći do neke promjene. Ipak, jednako vrijedno je i pitanje: čemu željeti da se sve to promijeni? Tā meni je s Hofmanovom tetkom sasvim dobro, zbog sveg što ona čini (a i ja):

- (Na meni)
- a) guši me
- b) bode me
- c) bičuje me
- d) straši me
- ... itd.

- (Na sebi)
- I) izgladnjuje se
- II) baca se niz stepenice
- III) trga svoju kožu
- IV) bičuje se (vidi c.)
- ... itd.

(A i onog što je bit naše veze:)

- 1. neodvojivost
- 2. nepovratnost
- 3. čulnost
- 4. međuzavisnost
- ... itd.

Ipak, kad bismo sve moguće dimenzije, tj. dimenzije u kojima možemo egzistirati, prikazali vertikalnim valjkom jednog bunara, i onda ih označili simbolima a1, a2, a3, a4, a5... tako da se al nalazi na dnu bunara, a aX na njegovom vrhu, onda bi se smrt nalazila negde između a1 i aX. Bilo bi tada odista zanimljivo prekoraciiti dimenziju aX i naći se u nekoj aN dimenziji, pa i uz taj uvjet da se znanavijek napusti Hofmanova tetka i talisman. A Hofman? On se nalazi, a to je ono što i omogućuje ovaj kondicionalni završetak, iznad dimenzije aX. Ne omogućuje li tu činjenicu i spomenuto alegorijsko tumačenje Hofmana, koje se gubi u gustim šumama matematičkih aproksimacija? Kada bi se to dogodilo (ponovo kondicionalna naracija) zasigurno bi meni i Hofmanu bila povjerena neka bitna N-dimenzionalna funkcija, možda upravljanje sustavom idealnih geometrijskih konstrukcija (njemu kugle — meni valjci), ili tako nešto. No tko zna, ipak ono što je važno jest činjenica da i bića u pratmini osjećaju nazočnost i mogućnost bljeska neke nove dimenzije.

No, kao što sam rekao, neovisno od naše volje, priča teži krugu, hvatanju svojega početka i eto, umjesto na kraju ponovo smo na početku priče, jer upravo dolazi Hofmanova tetka i gura mi užarenu iglu pravo kroz hlače u čmar, vičući da moram kazati gdje sam skrio talisman. Tu je uistinu i kraj i početak, samo još: n/RIIEC (prhne) ponornica.